

Lunds Universitet

Sociologiska institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

Fånga gårdagen:

En kvalitativ intervjustudie av nostalgiska yttringar i samtiden

Författare: Olof Strid & Felix Sjöblom

Kandidatuppsats: SOCK04, 15 HP

Höstterminen 2016

Handledare: Magnus Ring

Författare: Olof Strid & Felix Sjöblom

Titel: *Fånga gårdagen: En kvalitativ intervjustudie av nostalgiska yttringar i samtiden*

Kandidatuppsats: SOCK04, 15hp

Handledare: Magnus Ring

Sociologiska institutionen, HT 2016.

Abstrakt

Denna uppsats ämnar att förstå de nostalgiska uttryck som tycks ha intensifierats i den samtida Ulrich Beck beskriver som 'den nya moderniteten' samt hur detta påverkar individen. Som första steg redogörs en aktuell definition av begreppet nostalgi med hjälp av tidigare forskning. Genom en kvalitativ intervjustudie med respondenter utvalda utifrån yrkesroller sammankopplade med nostalgi ämnar uppsatsen att empiriskt påvisa och förstå nostalgiska yttringar i samhället, inte minst i kommodifierad form. Det framkommer att nostalgi har en terapeutisk verkan, kan frammana en känsla av trygghet samt fyller ett tomrum som bristen på framtidstro lämnar. Analysen uppmärksammar ett återanvändande av tid och utvalda delar av det förflutna. Med hjälp av Simmels teorier om kulturens tragedi visar uppsatsen hur trender av nostalgi leder till att utvalda delar av minnen kan te sig objektiva. Det påvisas hur en kommodifiering av nostalgi kan ses som ett uttryck för systemvärldens kolonisering av livsvärlden.

Nyckelord: Nostalgi, kommodifiering, systemvärld, trygghet, legitimering, minne.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte	2
1.3 Problemformulering och frågeställning	2
1.4 Tidigare forskning	3
2. Metod	3
2.1. Val av metod	3
2.2 Definierande av nostalgi	4
2.3 Intervjuer	5
2.4 Avgränsning och Urval	5
2.5 Respondenter	6
2.6 Etiska perspektiv för forskningsarbetet	7
2.7 Behandling av empiriskt material	7
2.8 Tolkning och analys av empiriskt material	8
3. Teori:	8
3.1 Val av teori	8
3.2 Livsvärld och systemvärld	9
3.3 Kommodifiering	9
3.4 "I" och "me"	10
3.5 Nostalgi - Begreppet	10
3.5 a) Historiskt	10
3.5 b) Från medicinskt till socialt symtom	11
3.5 c) Dagens användning	12
3.5 d) Övergången till det moderna samhället	12
3.5 e) Nostalgi som trygghet	13
3.5 f) Återskapande och reflexiv nostalgi	13
3.5 g) Nostalgi ur ett emotionssociologiskt perspektiv	14
4. Resultat och analys	15
4.1 Analys & resultat	15
4.2 Självpupplevd nostalgi	16
4.3 Konstruerad nostalgi	19
4.4 Kort/lång självupplevd respektive konstruerad nostalgi	21
4.5 Det idealiserade minnet	23
4.6 Individuell nostalgisk upplevelse kontra kollektiv nostalgisk strömning	24
4.7 Värdering & Legitimerande	26
4.8 Nostalgi som trend	28
4.9 Kommodifiering	31

5. Avslutande diskussion	32
5.1 Vikten av legitimering	32
5.2 Självupplevt kontra konstruerat	33
5.3 Nostalgi som trygghet	34
5.4 Kommodifieringen och dess konsekvenser	34
5.5 Återanvändandet av tid	35
6. Slutsats	36
6. Slutsats	36
7. Litteraturlista	37
7.1 Böcker:	37
7.2 Artiklar	38
8. Appendix	39
8.1 Intervjuguide	39

1. Inledning

1.1 Inledning

Att sammanfatta en samtid eller ens helt kort försöka beskriva en tidsanda är något som inte låter sig göras enkelt. I vårt förarbete inför denna uppsats fann vi dock hur olika nostalgiska yttringar tycks signifikanta i det samhälle och den kultur vi befinner oss i. Efter att en tid tyckt oss göra små observationer av hur personer i vår omgivning i allt högre grad vänt blicken bakåt och börjat begagna sådant som populariserades kring millennieskiftet kom vi att uppmärksamma hur en nostalgisk längtan kunde ses på många olika områden i det samtida. Tydliga exempel går att se i de populistiska strömningar som ofta hänvisar till traditionella värdegrunder och drömmer om att göra nationer “storslagna igen”. Större delar av dessa projekt utger sig för att vilja återupprätta ett tidigare bättre tillstånd. Även på det personliga planet ser vi ett ökat behov av det retrospektiva. I allt från hur vi klär oss och konsumerar till mycket av de samtida kulturyttringar och nöjen som skapas och konsumeras tycker vi oss se många tydligt nostalgiska tendenser. Mycket samtida verkar allt mer handla om, inte progression eller nya grepp, utan snarare om exakta kopior eller tillbakablickande hyllningar. Allt ifrån band som turnerar endast för att framföra sin debutskiva till festivaler helt för den som älskar nittioalet. Om modet talas det som om allt handlar om att mer eller mindre illustrera någon form av retrospektivt ideal. Allt ifrån det något nischade 90, 70 eller kanske 40-tals modet, till de något mer allmänna försöken att efterlikna någon slags engelsk godsägare eller normcorens strävan efter att vara så pass standard att man sticker ut. Det verkar som att det finns en stark längtan efter det förflutna, dels sin sentimentaliserade barndom men också ett mer diffust idealiserat tidigare. Allt mer av de samtida yttringarna tycks leta i det retrospektiva efter förankring eller en mall att använda sig av, idealisera och följa. Att utifrån ett sociologiskt perspektiv söka förstå fenomenet nostalgi och hur det verkar känns därför relevant. De nostalgiska strömningarna har uppmärksammats av sociologen Zygmunt Bauman som talar om samtiden som en “nostalgins tidsålder” där framtidstro har fått lämna plats till förmån för tillbakablickande och nostalgi (2016. s.47). För att förstå fenomenet är det, tror vi, viktigt att se det utifrån en historisk kontext samt sammankoppla det med dess historiska utveckling. Vi kommer i vår forskning försöka förstå hur nostalgi yttrar sig i den postmoderna samtiden, eller i den nya moderniteten som den också benämns. Ulrich Beck talar om en “tragic individualization” som uppstår i samband med att den “första moderniteten” mer och mer övergår i ett risksamhälle och en reflexiv modernitet. När gamla

institutioner, som klass, kön, familj osv, som tidigare ovillkorligt styrt och format individer får allt mindre inflytande blir det upp till individen själv att skapa sin nödvändiga unika identitet och personlighet (Beck 2006, s.336). Beck diskuterar vidare en generation med jaget i centrum och liknar individen vid en författare som själv måste skriva sin livshistoria. Om individen misslyckas med detta har hon ingen att skylla på förutom sig själv (Beck, 1999. s.9). Detta visar på hur en allt större börda läggs på individens axlar i det moderna samhället, mer frihet tycks också innebära mer ansvar. I vår samtid är alltså det individuella identitetsskapandet allt mer i fokus och utan några fasta förutbestämda referensramar kan det lätt te sig överväldigande och skrämmande. Måhända kan det vara här som barndomen och våra minnen får en allt mer central och betydande roll i skapande av trygga identiteter. Vi vill försöka förstå den nostalgiska och tillbakablickande kultur som Bauman beskriver som ett symptom på den nya moderniteten och som allt oftare tycks exemplifieras i vår tid.

1.2 Syfte

Att förstå nostalgi som ett samhälleligt fenomen ser vi som högst sociologiskt relevant. Vi tycker oss se hur olika typer av nostalgiska yttringar idag tar en stor plats i samhället, inte minst i kommodifierad form. För att förstå vår samtid och dess mekanismer är det nödvändigt att undersöka de symptom som särskiljer och utmärker den. Vi vill hävda att nostalgi är ett sådant och genom att förstå det, dels ur ett individuellt, men också ett strukturellt perspektiv, är vår förhoppning att tillskansa oss en ökad förståelse för de samtida samhälleliga tendenserna i stort samt belysa nya aspekter av dem. Genom att granska vardagliga individuella företeelser tror vi oss kunna nå en djupare insikt om vilken funktion nostalgin fyller, anledningar till den och vilken betydelse den har för en människa i det samtida postmoderna samhället.

1.3 Problemformulering och frågeställning

Vi vill undersöka hur man kan förstå de nostalgiska yttringarna som vi tycker oss se i vår samtid. Hur dessa används, hur de tar sig uttryck och vad det kan tänkas få för konsekvenser.

1.4 Tidigare forskning

Fenomenet nostalgi och analyser av det är ingenting nytt eller unikt. Dock är eventuellt dess funktion i samtiden, ur ett sociologiskt perspektiv, en någorlunda ny infallsvinkel. Sedan nostalgi definierades som sjukdomstillstånd har ett sporadiskt intresse funnits kring fenomenet. Över tid har de som utövat forskningen varierat, från läkare till konstnärer, historiker och filosofer. Inom sociologin har intresset däremot varit relativt svalt för nostalgi. Ett av de främsta sociologiska verken är Fred Davis *Yearning for yesterday: a sociology of nostalgia* (1979) som, genom en kvalitativ intervjustudie, undersöker nostalgins roll i samhällets olika sfärer samt stipulerar några för individen personliga innebörder av begreppet. Ett fåtal artiklar har skrivits i ämnet, exempelvis Olicks och Robbins som i *Social memory studies: From "collective memory" to the historical sociology of mnemonic practices* (1998) tar upp nostalgiska tendenser i samband med kollektivt minne, men förvånansvärt lite har egentligen blivit sagt om fenomenet och dess funktion. Det tycks dock som att ändring inom fältet är på ingång, då Zygmunt Baumans kommande bok *Retrotopia* behandlar just nostalgi och dess funktion i ett samhälle med en framtidstro som känns allt mer främmande och dystopisk. Utanför det strikt sociologiska fältet har betydligt mer blivit sagt. Svetlana Boym gör, i sin bok *The future of nostalgia* (2001), en djupdykning i nostalgins samt dess historia. Hon använder sig främst av litteraturstudie som metod och påvisar, genom att studera litteratur och kultur men även med hjälp av ett antal observationer samt intervjuer, den vikt som nostalgi innehar i vår samtid. En liknande studie genomförs av idéhistorikern Karin Johannisson i boken *Nostalgia* (2001) som, ännu mer än Boym, fokuserar på den historiska utveckling som känslan har genomgått. Den amerikanske filosofen Edward S Casey, som även har skrivit mycket om minne, diskuterar nostalgi i *The world of nostalgia* (1987) och vad det är som man egentligen är nostalgisk kring. Som vi tidigare nämnt tycks det som att nostalgins blir mer och mer utbredd i vårt samhälle och det går knappast att förneka det som ett samhällsligt fenomen. I relation till detta tror vi således att vi kan bidra med någonting relevant för den moderna sociologiska forskningen.

2. Metod

2.1. Val av metod

För att förstå ett fenomen som är så pass svårgripbart som nostalgi får sägas vara ser vi det som en stor fördel att använda oss av en kvalitativ metod. Vi är intresserade av hur nostalgi

kommer till uttryck och vill även förstå dess inverkan på individer i samhället. Därmed krävs också en metod som kan nyttjas för att öka förståelsen av hur nostalgi används. Med hjälp av en kvalitativ metod kan vi gå in betydligt djupare och få mer personliga samt, för vår frågeställning, mer intressanta svar än om vi hade använt oss av exempelvis en kvantitativ enkätundersökning (Bryman 2008 s.40). Eftersom vi inte bara vill titta på om nostalgin är viktig utan även hur den fungerar tycktes semistrukturerade intervjuer med utvalda respondenter som den bäst lämpade metoden för att undersöka detta. Det går att se vårt tillvägagångssätt som semi-induktivt ur den aspekt att teorin som vi använt oss av för att analysera vårt empiriska material har valts utifrån datan och inte tvärtom. Att vi helt saknat förförståelse av dessa teorier och inför den analys vi faktiskt har gjort är däremot problematiskt att hävda. Vi har även ansett det relevant och viktigt att först skapa oss en klar definition av begreppet nostalgi utifrån tidigare forskning och vad som skrivits om det historiskt, innan vi påbörjade insamlandet av det empiriska materialet. Vi har vid ett par tillfällen också använt oss av ostrukturerade och icke-deltagande observationer för att bilda oss en större förståelse av sådant som våra respondenter har nämnt och uppmärksammat (Bryman, 2008. s.266).

2.2 Definerande av nostalgi

Denna uppsats har som huvudsaklig utgångspunkt att förstå det nostalgiska i vår samtid. Vad det är och har varit, hur det verkar och fungerar, varför det finns samt hur det används. Därför har vi som första steg haft ett fokus på teori och fördjupat oss i vad som tidigare skrivits om nostalgi. I denna process fann vi ett stort behov att förstå och redogöra för begreppets innebörd och därför har vi valt att även ge detta en egen del i vår studie. Med anledning av den stora variation av innebörder hos begreppet blev nästa steg för oss att försöka definiera hur vi här skulle använda oss av och benämna begreppet. Vi har valt att fokusera på de två varianter av nostalgi som vi hittade i Svetlana Boyms studier kring begreppet. En form av nostalgisk yttring som är aktiv och helst vill återskapa ett utvalt förflutet, samt en form som handlar mer om att reflektera och begrunda känslor ur retrospektivet (Boym, 2007 s.14). Gemensamt för de här varianterna är att det väljer ut specifika delar ur minnet, vilka är tillstånd som ej är möjliga att återvända till. Vi har även lagt stort fokus på Karin Johannisson's definition av begreppet som är nära sammankopplad med Boyms (Johannisson, 2001. s.43). Utöver detta såg vi en egen variant där nostalgin snarare blir ett koncept, en

kommodifierad variant där nostalgien främst blir ett verktyg för att sälja en vara eller en livsstil. De här typerna hade vi i bakhuvudet när vi i nästa moment av vårt arbete utformade våra intervjuer. Att det kändes viktigt för oss att börja med en definition av nostalgi var för att underlätta vårt insamlade av empirisk data.

2.3 Intervjuer

I konstruerandet av våra intervjuguider har vi valt att utgå från tre teman, med hopp om att belysa olika aspekter av det som respondenten utifrån sin yrkesroll respektive personliga synvinkel kan tänkas ha inblick i. Stor vikt lades på temat som behandlar det yrkesspecifika och det är framförallt med hjälp av denna del av intervjun som vi närmar oss kommodifieringen av nostalgi. Här har vi noga aktat oss för att tala om nostalgi, såvida respondenten själv inte tagit upp det, utan fokuserat på hans faktiska upplevelser och tankar. Vi har även ett mer individuellt tema där respondenten tillåts delge sina egna personliga tankar kring minne samt hur denne själv erfar och upplever nostalgi. Den första delen av intervjun, den yrkesspecifika, har skiljt sig mycket åt beroende på vem som intervjuas medan den individuella delen har varit snarlik med relativt likartade formulerade frågor. Det tredje temat som vi har utgått ifrån är kopplat till framtidstro och respondentens syn på detta. Här har vi hämtat inspiration från Baumans tankar om den "nostalgiska tidsålder" som han beskriver och vi har ämnat undersöka ett eventuellt samband mellan bristande framtidstro och nostalgi. Utöver dessa teman har intervjuerna varit relativt öppna och vi har varit lyhörda för det som våra respondenter själva tagit upp.

2.4 Avgränsning och Urval

Vad gäller urvalet av respondenter har vi valt att begränsa oss till individer som i viss mån arbetar med någonting som, enligt oss, kan betraktas som delvis nostalgiskt eller tillbakablickande och därmed också förhoppningsvis besitta tankar kring detta. Till exempel personer som arbetat med second hand-kläder, med försäljning av vinylskivor, traditionellt handarbete samt arrangörer av retro-klubbar. Vi har använt oss av ett målinriktat urval, vilket innebär att valet av våra respondenter är grundat i vår frågeställning och teoribildning (Bryman, 2008. s.434). Givetvis hade det även kunnat vara relevant att intervjua individer som inte arbetar med nostalgi eller retrospektiva fenomen för att få större spridning och

förståelse för fenomenet, men då vårt metodval är kvalitativt har vi valt att fokusera på just yrkesrollen. Genom detta urval av respondenter har vi dessutom kunnat närma oss frågan om nostalgi i kommodifierad form på ett naturligare sätt. Respondenterna är alltså valda specifikt utifrån sin yrkesroll. Vi har inte behövt använda oss utav någon gatekeeper, utan vi har helt enkelt vänt oss direkt till respondenten för att fråga om de kunnat tänka sig medverka i studien. I ett av fallen blev vi däremot tipsade av en bekant om att ta kontakt med en person angående en intervju. Det går att argumentera för att en hög socioekonomisk spridning inom urvalsgruppen är viktigt för frågeställningen men vi vill hävda att det, på grund av det kvalitativa tillvägagångssättet, är väl lämpat med en någorlunda homogen grupp av respondenter. Eftersom vår ambition inte är att uppnå ett brett och generaliserbart resultat, för ett sådant forskningsprojekt hade en kvantitativ metod varit betydligt mer relevant, kan det rentav ses som en fördel att de intervjuade befinner sig på en liknande position i samhället. Då våra intervjuer är relativt få till antalet lämpar det sig också väl med en snäv urvalsgrupp för ökad förståelse och bättre möjlighet för analys (2008, Bryman. s.436). Liksom Kvale tar upp har Brinkmann yrkat för flera fördelar med just små intervjustudier, bland annat en möjlighet till att vara noggrannare i utförandet och analysen (Kvale, 2014. s.157). Vidare tror vi att det faktum att nostalgiska aspekter innefattas i yrkesrollen hos respondenterna gör att de på ett intressant sätt kan belysa vad det nostalgiska väcker för känslor och har för betydelse. Genom att utgå ifrån detta urval av respondenter kan vi troligen dra tydligare slutsatser än om vi intervjuat slumpvis utvalda individer utan en given koppling till eller kontakt med olika former av nostalgi.

2.5 Respondenter

Vi har intervjuat fyra personer som vi kommer att benämna som *A*, *B*, *C* och *D*. *A* är en man i tjugofemårsåldern som arbetar på en second hand-butik särskilt inriktad på kläder. Den kommer i vår studie att benämnas som *Butiken*. *B* är en författare i fyrtioårsåldern som även arbetar som bibliotekarie. Han har skrivit flera böcker om subkulturer från olika tidsepoker. *C* är en kvinna i övre medelåldern och arbetar med ett projekt som går ut på att, tillsammans med vårdpersonalen, utveckla omsorgen av brukare vid särskilda boenden. Med hjälp av minnen och tidstypiska föremål ämnar de frammana känslor och öka det sociala innehållet hos brukarna. Detta kallar vi för *Projektet*. *D* är en konstnär i tjugofemårsåldern som använder

sig av traditionella hantverksmetoder i sitt arbete, så som vävning och broderi. Hon har även tidigare arbetat på en butik specialiserad på hantverk och hemslöjd.

2.6 Etiska perspektiv för forskningsarbetet

I en kvalitativ intervjustudie uppstår en mängd etiska frågor som är viktiga, dels att känna till men också att ta ställning till. Det rör sig främst om fyra områden; informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens roll (Kvale, 2009. s.84). Inför samtliga av våra intervjuer har vi varit noggranna med att informera respondenten om syftet med studien och vad den empiriska datan kommer att användas till. Det har varit centralt för oss att respondenterna känt sig trygga och bekväma i sitt deltagande. Liksom Kvale uppmärksammar så verkar detta, hur empirin presenteras, inte ha haft någon särskilt stor betydelse för respondenterna, men det har ändå varit viktigt för oss i vår roll som forskare (Kvale, 2009. s.89). Troligt är att respondenternas avslappnade inställning i frågan är kopplad till att uppgifterna som behandlas inte är av känslig karaktär och att det är föga troligt att de skulle kunna leda till framtida problem för respondenten. Vidare har vi anonymiserat respondenterna vilket, troligtvis, ytterligare bidrar till detta. Vi har även valt att ändra namnen på respondenternas arbetsplatser då vi har gjort avvägningen att detta inte är relevant för vår undersökning. Även detta tycks vara någonting som inte har besvärat respondenterna anmärkningsvärt, samtliga har varit likgiltiga till om huruvida deras arbetsplats nämns vid namn eller anonymiseras. Eftersom det inte är själva arbetsplatsen vi har varit intresserade av, utan snarare yrkesrollen, har detta inte inneburit något problem för oss. Vår roll som forskare samt den problematik det kan innebära är någonting som vi har varit väl medvetna om och vi har därmed erbjudit våra respondenter att läsa transkriberingen av deras intervju, samt låtit dem ta del av vår uppsats innan publicering. Intresset för detta har dock varit relativt svalt.

2.7 Behandling av empiriskt material

Vid behandling av den insamlade empiriska datan i en kvalitativ intervjustudie ställs forskaren inför en mängd val vad gäller återgivningen och representationen. Kvale tar upp flertalet exempel på hur en intervju kan skrivas ut och lyfter både för- och nackdelar med de olika tillvägagångssätten. En alltför detaljerad och lingvistisk utskrivning kan te sig närmast obegriplig och är sällan särskilt nödvändig i studier som inte är just lingvistiskt inriktade

(Kvale, 2009. s.198-199). Vi har valt att transkribera våra intervjuer ordagrant och inkluderat upprepningar samt ifyllande ord som “mm” och tvekande “ehm”. Det har vi gjort för att inte gå miste om eventuell dold värdering eller mening i respondentens ord, det vill säga för att kunna fördjupa vårt analysarbete (Kvale, 2009. S.199, 203).

2.8 Tolkning och analys av empiriskt material

När det empiriska materialet ska tolkas och analyseras finns det en mängd tillvägagångssätt att använda sig av. Kvale skiljer på begreppsstyrd och datastyrd kodning; begreppsstyrd innebär att forskaren använder sig av redan utvecklade och befintliga koder medan datastyrt låter materialet bestämma koden (Kvale, 2009. s.218). Då vår metod har en del likheter med grundad teori har vi valt att använda oss av en datastyrd kodning och på så vis tolkat materialet. Vi har delat upp empirin i ett antal olika teman och presenterar, i vår resultat-och-analys-del, resultatet utifrån detta. De olika teman som empirin delats upp i uppkom i samband med tolkningen av materialet och innefattar olika viktiga aspekter som står att finna i samtliga intervjuer, exempelvis kommodifieringen av nostalgi. När det gäller meningstolkandet av våra intervjuer har metoden varierat något, vi har dels använt oss av vad Kvale kallar “det sunda förnuftets kritiska förståelse”, det vill säga att tolkningen går över intervjupersonens egen förståelse men ändå stannar inom det som kan kallas för det sunda förnuftet. Vidare har vi även, i vissa sammanhang, tolkat det som sagts med hjälp av teorier (Kvale, 2009. s.231-232). Samtidigt har vi också, vid ett flertal tillfällen, tagit med respondentens egna tankar kring vad som sägs och diskuterats. Med andra ord har vi använt oss av ett flertal olika analytiska verktyg, vilket är någonting som vi tror kan vara gynnsamt för vår analys och teoribildning.

3. Teori:

3.1 Val av teori

Val av teori har baserats på och valts utifrån analysen av vårt insamlade empiriska material. Utifrån de teman som vi konstruerat i samband med vår kodning kunde vi dra tydliga kopplingar till Habermas tankar kring system och livsvärld samt de former av kommodifiering som ofta uppmärksammats i sociologiska studier. Vi kunde även se

paralleller till den symboliska interaktionism som Mead teoretiserat kring. Definitionen av begreppet nostalgi har vi däremot påbörjat innan våra intervjuer och även använt oss av denna i utformandet av dem.

3.2 Livsvärld och systemvärld

Jürgen Habermas vidareutvecklar Webers teori om målrationalt handlande genom att göra en uppdelning med två typer av handlande utefter deras mål. Ett strategiskt handlande, respektive ett kommunikativt handlande. Den kommunikativa handlingstypen förutsätter minst två individer som strävar efter att nå en gemensam förståelse för en situation. Den stora skillnaden ligger alltså i att målrationalt handlande är instrumentellt medan kommunikativt handlande handlar om förståelsen (Eriksen, Weigård, 2000. s. 40) (Habermas, 1988. s.176). Han gör vidare utifrån dessa båda handlingstyper en uppdelning mellan två olika sfärer av livet; livsvärld kontra systemvärld, där livsvärlden konstitueras av det personliga och det som ligger innanför subjektets kognitiva sfär, som exempelvis kultur och personlighet. Särskiljande för livsvärlden är att den styrs av ett kommunikativt handlande (Eriksen, Weigård, 2000. s.67) (Habermas, 1988. s.190). Systemvärlden konstitueras av sådant som fokuserar på och styrs av pengar och makt, vilket också är dess drivkraft. Den har ett målrationalt syfte med en strävan efter resultat och konsekvenser i form av sådant som pengar och makt (Eriksen, Weigård, 2000. s.128). Habermas uppmärksammar vidare en systemvärdens kolonisering av livsvärlden i den utveckling mot ett allt mer marknadsekonomiskt anpassat samhälle. I rörelsen mot dagens kapitalistiska samhälle får det av systemvärlden motiverade handlandet allt större roll på bekostnad av livsvärldens utrymme. Detta ser han som en, för samhället, mycket allvarlig och skadlig konsekvens som uppkommit på grund av kapitalismens anpassning efter instrumentellt och strategiskt handlande (Eriksen, Weigård, 2000. s.131-132).

3.3 Kommodifiering

Begreppet kommodifiering är sprunget ur en marxistisk tradition och kan kortfattat beskrivas som att någonting som från början inte var tänkt som en vara omvandlas till det, det vill säga kommodifieras. Marx exemplifierar detta i form av hur arbetarens kropp och arbetskraft inom kapitalismen behandlas som en vara. (Marx, 2013. s.172) Flertalet sociologer har allt sedan

Marx använt sig av begreppet och vidareutvecklat det. Att använda kommodifiering i det sammanhang som vi kommer att göra, i förhållande till en känsla eller ett kulturellt uttryck, är knappast någonting nytt utan har tidigare gjorts av exempelvis Arlie Hochschild, i *The Managed Heart: Commercialisation of human feeling*, och Arjun Appadurai, i exempelvis *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. En fara med kommodifiering som Hochschild belyser är det förfrämligande inför de egna känslorna som kan uppstå när de förväntas ingå i en yrkesroll (Hochschild, 1983. s.132-133).

3.4 "I" och "me"

George Herbert Mead menar att en individs jag är uppdelat i två delar; "I" och "me". "I" är kopplat till den del som utför en handling utifrån känslor, medan "me" ställer sig utanför jag:et och ser det, samt handlingen, som ett objekt, utifrån "den generaliserade andre" (Blumer, 2004. s.66). Med "den generaliserade andre" menar Mead en abstrakt "andre", eller ett "dem", som kan sägas konstitueras av omvärldens förväntningar, syn och normer. Det är alltså någonting som jag:et tar ställning till och även bedömer sig utifrån (Blumer, 2004. s.60-62). "Me" granskar alltså "I" utifrån de normer och värderingar som råder och utifrån detta handlar sedan "I". Det kan med andra ord liknas vid en slags filtrering där handlingen bedöms utifrån dess konsekvenser och omgivningens reaktioner (Blumer, 2004. s.66).

3.5 Nostalg - Begreppet

3.5 a) Historiskt

Som utgångspunkt är det viktigt för oss med en klar definition av vad nostalgi verkligen är och hur begreppet används. En god början är att titta på hur begreppet har utvecklats historiskt. Termen *nostalgia* myntades redan på 1600-talet av läkarstudenten Johannes Hofer och ansågs vara en sjukdom som i extrema fall kunde leda till döden för den sjuke, men som också kunde botas på medicinsk väg (Johannisson, 2001. s.17). Symptomen var en oerhörd hemlängtan vilket namnet anger. Det är helt enkelt en sammanslagning av latinets ord för hemkomst och smärta, *nostos* respektive *algos*. Hofer myntade begreppet, men det går att hitta sådant som tycks referera till dess innebörd även långt tidigare, bland annat i skrifter av Hippokrates, Homeros och inte minst i Gamla Testamentet (Sedikedes, Wildschut, Baden, 2004. s.201). Vi kan redan här se en stor skillnad i begreppets ursprungliga innebörd -

sjukdomen nostalgi, samt begreppets mer nutida användning- känslan nostalgi. Dock har användandet och innebörden varierat under dess historia. Det blev efter Hofer snabbt en populär sjukdomsdiagnos och uppmärksammades av såväl Linné som Rousseau (Johannisson, 2001. s.20). Dock kom diagnosen i de olika benämningarna att ha varierad innebörd. Gemensamt tycks vara att de alla uttrycker någon form av längtan, till hemmet, barndomen, döden, himlen eller naturen. Där somliga såg på det som sjukliga och abnorma begär menade andra att det var uttryck för en naturlig frihetslängtan. Kant belyser hur längtan inte går att bota genom exempelvis en hemkomst och visar därigenom hur nostalgi är en längtan till en plats, tid eller tillstånd som inte går att återvända till (Johannisson, 2001. s.23).

3.5 b) Från medicinskt till socialt symtom

Nostalgi tycks allt mindre ha kommit att ha med hemlängtan att göra och har på senare kunnat förstås på ett annat sätt än dess ursprungliga betydelse. Fred Davis nämner i sin studie om begreppet hur det har gått från sin medicinska innebörd till att ha blivit ett helt naturligt tillstånd och en vardagligt använd beskrivning av känslor (Davis, 1978. s.5). Det har uppmärksammats hur rörelsen tycks gå i takt med att hemmet blev en allt mer diffus plats (Johannisson, 2001. s.23). Den moderna människan har under 1900-talet beskrivits ha ett *hemlöst medvetande* (Berger, Berger, Kellner, 1974). De sociogeografiska rörelserna som ökade kraftigt under industrialiseringen gjorde de starka psykologiska kopplingar till ett specifikt hus och område allt mindre (Davis, 1978. s.6). Oscar Devic uppmärksammade, redan 1855, en allt mer global människa med en blick framåt. Hur möjliggörandet av långa resor och ökad emigration gav hemorten allt mindre betydelse. Det fanns hos honom en antydning till att framtiden skulle vara utan behov av medicinska diagnoser för hemlängtan och separation. Nostalgi utvecklades från ett medicinskt symtom till ett allt mer socialt och i takt med detta sågs det mer som ett svaghetstecken (Johannisson, 2001. s.127). Den tro på framtid och det moderna som blev idealet under 1800-talet gjorde nostalgin till en omodern avart och helt enkelt oförmågan att vara modern *per se*. Nostalgi går här från att vara ett medicinskt till socialt symtom och tycks allt mer bli ett tecken på något klenk hos individen som inte kan följa med det moderna. Det går att se som ett utlopp för dennes oro när 'allt fast förflyktigas'.

3.5 c) Dagens användning

Den nostalgi som idag ofta beskrivs verkar följa vad Kant tidigt var inne på, det vill säga en längtan efter en svunnen tid, ett då, och inte specifikt efter en fysisk plats (Johannisson, 2001. s.23). En känsla av melankoli inför minnet av ett känslotillstånd i en svunnen tid, som väcks till liv av något sådant som smaken av en kaka, doften av en skog eller ljudet av ett stycke musik vilka ofta har fått exemplifiera nostalgins sprängkraft i skönlitteratur och populärvetenskap. Någoting som är centralt är att nostalgi inte är då:et, utan nu:et. Minnet av känslotillståndet är vad det blivit, inte vad det var (Johannisson, 2001. s.146). Nostalgi väljer ut och filtrerar minnet, fyller det med mening och symbolik. Detta ger viss förklaring till varför ibland uppenbart negativa omständigheter kan skildras positivt i minnet (Johannisson, 2001. s.147), så som soldaters minnen av samhörigheten i kriget och inte dess fasor, eller att medborgare i ex-diktaturer minns dess begränsningar som trygghet och inte som förtryck.

3.5 d) Övergången till det moderna samhället

I kontrast till nostalgi står framtidstron och det moderna, hemlängtan vs. bortlängtan om man så vill. De två står ständigt i konflikt. Det går att skönja en dialektisk rörelse mellan dessa båda genom århundradena, ofta märkbart splittrat i mötet mellan att begrunda det förflutna och berusas av det framtida (Johannisson, 2001. s.133). Något av denna splittring sätter Weber kanske fingret på när han talar om den mänskliga rationalitetens utveckling av storslagen teknologi som den dock saknar kollektiva strukturer att hantera (Weber, 1978. s.24). Durkheim talar här om problematiken kring övergången från det traditionella samhället, med mekanisk solidaritet och ett starkt kollektivt medvetande, till det moderna samhällets krav på en organisk solidaritet med tendenser till normlöshet eller anomi som konsekvens. I denna övergång menar Durkheim att det finns en stor risk för anomi då individer måste förhålla sig till samhället på ett annat sätt när det kollektiva medvetandet blir allt svagare (Thompson, 2002. s.57-58, 61) (Durkheim, 1984. s.149-173). Det individuella identitetsskapandet och meningsbildandet blir här allt viktigare. Denna tudelade och delvis paradoxala utveckling går att belysa även utifrån Simmels tankar kring främlingskapet i storstädernas sociala liv, där allt fler relationer ter sig objektiva och allmängiltiga vilket ger vad han kallar ett ömsesidigt främlingskap. Han uppmärksammar hur konflikten blir tydlig i takt med att storstadslivet gör samhällsmaskinen allt större men individens funktion, utrymme samt medel att uttrycka sig betydligt mindre (Simmel, 1981. s.211). Det uppstår en kulturens tragedi då individen vill uttrycka sig men dess funktion i samhället och de medel som måste

användas blir små. Kulturen blir kvantitativ och tar sig uttryck i pengaekonomins rationalitet vilket fjärrar den från de verkliga individuella känslorna och de egentliga behoven. Den får ett eget liv och ter sig snart institutionaliserad och objektiv på den subjektiva och kvalitativa kulturens bekostnad (Simmel, 1981. s.203). Ett fåtal kulturella uttryckssätt tar alltså över och ter sig universella och allmängiltiga. Ett överflöd av försökt objektiv kultur produceras utan förmåga att hanteras. Ofta har det uppmärksammats hur moderniteten tycks vara förknippad med krav på anpassningsbarhet efter det ständigt förändrande nya (Johannisson, 2001. s.132).

3.5 e) Nostalg som trygghet

Som tidigare nämnts går det att se det nostalgiska som ett uttryck för oro i övergången mot det moderna. Oavsett vilket förflutet som ses tillbaka på tycks det i många fall symbolisera någonting fast och stabilt vilket i kontrast till moderniteten vill kännas tryggt och familjärt (Johannisson, 2001. s.142). Det har många gånger antytts att just perioder av oro, osäkerhet och hot är de tider där de nostalgiska strömningarna blir allt starkare (Johannisson, 2001. s.147), (Boym, 2007, s.9). När Johannisson kartlägger fenomenet är hennes slutsats att det inte primärt handlar om att återvända och hylla det förflutna utan om att hålla kvar vid det och återuppleva (Johannisson, 2001. s.148). Att återuppleva eller 'reenjoyment' är något som även emotionsforskaren Steve Chaplin ser som centralt i känslan (Sedikedes, Wildschut, Baden, 2004. s.203). Tillbakablickandet skapar mening och, inte minst, identitet. Sociologer som behandlat begreppet har menat på att nostalgisk längtan eller återvändandet till det retrospektiva i mycket handlar om att söka identitet och hitta tillhörighet (Davis, 1978. s.52).

3.5 f) Återskapande och reflexiv nostalgi

Svetlana Boym gör i sin kartläggning av ämnet en uppdelningen mellan "*restorative*" och "*reflective*" nostalgi. "*Restorative*" nostalgi fokuserar på längtan efter ett tidigare tillstånd, som hos individen ses som ett sorts riktigt, bättre eller naturligt tillstånd som har gått förlorat och som vi idag har lämnat bakom oss och glömt bort. Denna nostalgi är en vilja att återskapa eller gå tillbaka till det tidigare som man tror på som det rätta och naturliga. Boym beskriver att det som är signifikant för denna form är hur den tas på mycket stort allvar och inte tror sig handla om nostalgi, utan snarare om sanningen och det riktiga. Sådant kan exemplifieras i mycket av det tal om familjen, nationen, traditioner, delade värdegrunder, traditionella könsroller och den typ av frågor som ofta dyker upp i dagens mer konservativa diskurser

(Boym, 2007. s.14) (Bauman, 2016. s. 48). Tydligast ses den kanske bland nationalistiska och populistiska rörelser som inte sällan använder sig av längtan efter det som en gång var och idealiserar tider när det kanske var lättare att få jobb, men inte minst när man kallade 'en spade för en spade'. Boym finner två paradoxer inom denna typ av återskapande nostalgi; ju högre grad av moderniseringsprocess desto strängare och mer konservativa blir de återskapade traditionerna samt att ju större vikt som läggs vid tradition och historia desto mer selektivt blir urvalet som faktiskt presenteras (Boym, 2001. s.41-43). "Reflective" nostalgi rör sig snarare mot själva längtan och handlar om kombinationen av individuellt och kulturellt minne. Det är mer färgat av samtiden och ämnar inte att försöka återskapa det förflutna, dessutom saknas den allvarlighet som är en grundpelare för "restorative" nostalgi (Boym, 2001. s.49). Ofta kan den vara ironisk eller humoristisk och använder det retrospektiva som något att förhålla sig till i reflektion över smak, identitet och samtid (Boym, 2007. s.15). Den handlar mer om det ofta melankoliska i att plötsligt slås av minnets kraft och den reminiscens som kan väcka till liv alla möjliga typer av inre känslor. Enligt historikerna Jean Starobinski och Michael Roth genomgick det nostalgiska, likt mycket annat, en individualisering, under 1900-talet. Det handlar inte på samma vis om en längtan hem utan snarare om en individuell längtan efter barndomen, ett symptom på en oförmåga eller motvilja till att anpassa sig till vuxenlivet (Boym, 2001. s.53). Här nämner Boym en "fåtöljnostalgi", en slags romantiserande kring ett *då* som individen kanske varken varit med om eller besitter kollektiva minnen kring (Boym, 2001. s.38).

3.5 g) Nostalgi ur ett emotionssociologiskt perspektiv

Känslor är ett ämne som traditionellt sett inte tillskrivits sociologi, utan snarare psykologi och neurobiologi. Allt sedan 1970-talet har det däremot blivit allt vanligare att, även inom sociologi, studera känslor (Turner, Stets, 2005. s.1). Steven Gordon talar om hur känslor utifrån ett sociologiskt perspektiv kan studeras som både en inre och en social kraft (Turner, Stets, 2005. s.31). Inom stora delar av emotionsforskningen förklaras många känslor som till stor del socialt konstruerade. En grundläggande distinktion brukar dras mellan primära och sekundära känslor, men det finns även teoretiker som anser att denna distinktion inte är helt oproblematiserad (Sedikedes, Wildschut, Baden, 2004. s.203). Hursomhelst identifierar de, det vill säga den majoritet som tillämpar denna distinktion, primära känslor, eller grundkänslor, som biologiskt grundade, medan de sekundära ofta talas om som åtminstone delvis socialt

eller kulturellt betingade. Vilka känslor som betraktas som primära varierar bland olika teoretiker, men gemensamt är alltså att känslorna har ett tydligt fysiologiskt och biologiskt ursprung (Turner, Stets, 2005. s.11; 285). Kemper argumenterar för fyra primära känslor: glädje, ilska, rädsla och depression. För att en känsla ska definieras som primär lyfter han fem kriterier. Känslan måste ha ett evolutionärt värde, det vill säga att den har fyllt en funktion för mänsklighetens överlevnad. Ett exempel på detta är rädsla som är kopplat till att fly från någonting farligt. Vidare återfinns de primära känslorna tidigt i en människas liv, redan som barn, och går att känna igen via ansiktsuttryck, som exempelvis hur ett leende identifierar glädje. De primära känslorna har även en unik fysiologisk respons samt är utmärkande då de återfinns i alla sociala relationer (Turner, Stets, 2005. s.13; 18). De sekundära känslorna är, enligt Kemper, socialt konstruerade och uppstår när olika primära känslor kombineras. I fallet nostalgi råder det bland emotionsforskare vissa oenigheter kring vilken typ av känsla det är. Det enda man helt verkar överens om är att det bör ses som en faktisk känsla (Sedikedes, Wildschut, Baden, 2004. s.203). Många ser det som en kombination av flera känslor men huruvida den bör ses som en främst positiv eller negativ känsla råder det skilda meningar om och olika forskare betonar olika aspekter av den. Ett flertal, som exempelvis Steve Chaplin, har sett nostalgin främst som positiv och menar att den handlar om uppskattning av tidigare upplevelser. Andra, till exempel Johnson-Laird och Oatley, lägger tonvikt vid de negativa aspekterna och ser den mest som en yttring av saknad och sorg (Sedikedes, Wildschut, Baden, 2004. s. 204). Kemper talar här om en kombination av glädje och depression, alltså en sekundär känsla (Turner, Stets, 2005. s. 18;19), vilket i linje med vad vi tidigare beskrivit kan förstås som glädjen av det individen minns och sorg över det faktum att det rör sig om någonting som inte går att återfå eller återvända till. Synen på nostalgi som en sekundär känsla, och därmed som socialt och kulturellt konstruerad, styrks av det faktum att dess position i samhället har varierat historiskt sett. När samhället har förändrats har också synen på nostalgi det, vilket blir tydligt inte minst i hur nostalgi utvecklats från ett medicinskt symptom till ett socialt fenomen.

4. Resultat och analys

4.1 Analys & resultat

Det går utifrån vår insamlade empiri att identifiera ett antal tydliga teman som är utmärkande för den nostalgi våra respondenter beskriver. Vi vill här redogöra för de perspektiv och aspekter av fenomenet som blir tydliga utifrån denna. Det finns en stor poäng i att

inledningsvis dela upp nostalgi i två varianter; en självupplevd och minnesbaserad nostalgi samt en konstruerad variant. Vi kommer också visa exempel på vad det nostalgiska har för innebörd och tycks bero på för våra intervjupersoner samt någonting om hur de talar om sina egna nostalgiska känslor. Resultatet samt analysen presenteras nedan i underrubriker baserade på de teman som uppkommit i samband med den tolkande och analytiska bearbetningen av empirin.

4.2 Självupplevd nostalgi

Den självupplevda nostalgin kännetecknas av att individen är nostalgisk i minnet av någonting som hen själv har varit med om. I intervjun med *D* kommer vi in på ett tv-program som *D* gillar och har reflekterat över. Här beskrivs hur intresset för programmet troligtvis kommer från hur det väcker minnen från *D*:s barndom och den miljö hon växte upp i. *D* beskriver hur detta på något vis känns som det rätta.

Och, jag tycker det är jättespännande med gamla hus så, men sen är jag också uppvuxen på landet, i ett gammalt hus, heheh, i en jättegammal bruksmiljö liksom(...)och det tänker jag att dom som kommer från det, som har den, barndomen, har haft liksom, att man kan ha den, liksom, som nån sorts, hehe, "värdegrund", att det känns som det rätta.

D kan känna igen sig i programmet och de miljöer som det behandlar, på grund av sin uppväxt och de minnen som hon själv har från sin barndom. Intresset för gamla hus tycks också vara sammankopplat med detta. Ett annat tydligt exempel hittar vi hos respondent *C* som berättar hur hon varje år, i september, drabbas av en stor hemlängtan och en nostalgi kring sin ungdom som nästan är smärtsam.

(...)har fått mig att fundera jättemycket på vad det är som drar eller berör mig när september kommer och varför blir jag så nostalgisk och vill åka hem till min hemtrakt och vill vara 15 igen och stå och hångla bakom korvkiosken eller liksom uppleva det.

Ovan citat visar hur en viss månad kan frammana starka känslor hos respondent *C* och påminna henne om hennes ungdom. I intervjun med respondent *A* kommer denna typ av självupplevda nostalgi upp vid ett flertal tillfällen och tycks vara kopplad till en känsla av trygghet och lugn. *A* berättar att han, när han känner sig "virrig", lyssnar på musik som han lyssnade på under sin uppväxt.

Då sätter jag på liksom Sonic Nurse eller något sådant där, eller de skivorna jag lyssnade på. (...) Nu är jag hemma igen. Sådär i vårt hus typ. Du vet, den grejen liksom. Det blir så himla mycket den känslan. Jag älskar det liksom.

Den självupplevda nostalgin kan alltså frammanas med hjälp av någonting som är sammankopplat med en viss period i livet, exempelvis med hjälp av en CD-skiva från tiden som tonåring då respondenten bodde hemma hos sina föräldrar, ett tv-program eller en årstid. Respondent *A* använder sig av detta tillvägagångssätt när han känner sig orolig, eller “virrig” som han uttrycker det och återkommer vid ett flertal tillfällen i intervjun till en strävan efter att vara “konsekvent”, att ha någonting som är bestående. Det självupplevda nostalgiska är någonting som respondenten kan finna trygghet i och har även en terapeutisk funktion. Det tycks som att det är någonting skönt i att minnas och att detta även kan fungera som en stadig punkt att utgå från och falla tillbaka på. Musiken, eller specifika låtar och skivor, ter sig centrala i många av våra respondenters bild av det självupplevda nostalgiska. Även respondent *B* berättar om hur en skiva vars ursprungliga innebörd och funktion kanske var en annan har kommit att bli något positivt:

Om jag lyssnar på den nu så tänker jag inte på bostadsbristen även om det kanske är brinnande aktuellt igen. Med Hammarkullen och..eh, så. Men för mig är den bara go' och nostalgisk. Ah fan, det här lyssnade jag på när jag var tio bast, jag lyssnar på den nu och det är fortfarande svinbra liksom.

B reflekterar här över att en skiva, vars ursprungliga innebörd var någonting helt annat, för honom kan väcka en nostalgi och en känsla av barndom. Vidare talar han om någonting positivt och ett lugn i den mycket med barndomen förknippade självupplevda nostalgin och benämner den som en “sund nostalgi”.

Nä men att man då kan, eh, titta på gamla familjebilder och tycka att, ah men vad härligt jag och mamma hade det när vi badade den gången. I den där badsjön som jag ser en bild på nu liksom.

B talar här om hur ett fotografi från barndomen kan återuppväcka minnen och känslor som infann sig under den perioden i livet, men poängterar också att det nödvändigtvis inte rör sig om en sanningsenlig bild. Som exempel på detta berättar han om sin halvsystem som, enligt

honom, har helt andra minnen om deras gemensamma barndom än honom, trots att de växte upp tillsammans. Detta sätt att reflektera över och någonstans ifrågasätta sitt sentimentaliserande av minnen har Fred Davis benämnt som *second order of reflexive nostalgia* (Davis, 1978. s.21). Hos våra respondenter ter sig detta som en vanlig mekanism inbyggd i nostalgin men hindrar likväl inte känslorna som växer i erinringen.

Att på det här viset, med hjälp av föremål, frammana minnen och nostalgi är någonting som *C* arbetar aktivt med inom sin verksamhet i *Projektet*. Det går ut på att, med hjälp av diverse ting från förr, väcka känslor hos brukare genom att hjälpa dem minnas tidigare perioder i sitt liv. Särskilt inriktat är det på brukare med en demensdiagnos. Hon talar om en känsla av trygghet och särskilt vikten av igenkänning för de äldre. Liksom hos *A* tycks det alltså som att äldre kan finna en trygghetskänsla och framförallt någonting som känns som "hemma" i dessa varseblivningar. En intressant aspekt av det *C* tar upp är att föremålen som frammanar minnen och nostalgi nödvändigtvis inte behöver vara identiska med brukarens egna, utan det kan räcka med någonting som *påminner* om en tidsperiod i hans liv.

Efter 40 minuter så sa hon, så satt hon och så tittade hon ut över vyn och då sa hon men kolla det där är den sjön jag badade i, i Småland när jag var barn. Så hon var i Småland och badade medan de andra var på Mauritius, men hennes minne väcktes.

Inom *Projektet* arbetar de med minnesföremål från olika tidsperioder som brukaren har upplevt. Med hjälp av dessa arbetar de aktivt med att försöka frammana känslor och respons genom nostalgi över något tidigare upplevt. *C* beskriver hur den ibland kan vara någonting smärtsamt att möta, men ser det därför som allt viktigare och ett än mer användbart verktyg.

Det gör nästan ont. Det är någonting och det är ju livet. Nu blir jag nästan rörd men därför är det så superviktigt att vi jobbar med äldre och tillåtas att resa tillbaka även om det gör jätteont och det är tårar och det.. Men någonstans lever det ju. Då existerar det ju. Man blir ju väldigt medveten om att jag finns ju. Och ännu viktigare i en demensdiagnos eftersom man då tappar sitt jag.

Det tycks alltså, utifrån *C*'s intervju, som att den självupplevda nostalgin inte enbart grundar sig i en känsla av trygghet, utan att den också kan vara förknippad med andra känslor, som exempelvis smärta. Det framkommer även i hennes arbete med *Projektet* att brukarnas upplevelser kring nostalgi är inte uteslutande relaterade till glädje, även om detta också ingår. *C* poängterar hur viktigt det är för brukarna hon arbetar med att få känna någonting även om det gör ont, det är enligt henne det som är "livet". Med hjälp av minnen och nostalgi kan alltså

de här känslorna frammanas, även hos människor med demensdiagnoser som i andra fall, enligt *C*, kan ha svårt att känna eller frammana känslor. Utifrån ovan nämnda exempel kan man tydligt se hur det självupplevda nostalgiska kan användas i ett slags terapeutiskt syfte. Något som återkommer vid flertalet tillfällen i intervjuerna är trygghet, viljan att vara konsekvent och känslan av "hem". Det tycks vara nära sammankopplat med den självupplevda nostalgin och verkar även kunna frammanas med hjälp av denna.

4.3 Konstruerad nostalgi

Den konstruerade nostalgin skiljer sig från den självupplevda och kännetecknas av hur personen i fråga inte själv upplevt den tid hen idealiserar. Denna form kan exemplifieras i hur personer drömmer sig tillbaka till en period som inte är självupplevd, exempelvis genom att idealisera en tid då många var självförsörjande eller då allting tillverkades för hand. Det kan alltså på något vis kopplas till vad Halbwachs skulle kalla för ett konstruerat minne, någonting som individen har möjlighet att ta del av genom kollektiva representationer och minnen. (Halbwachs, 1992. s. 51) Det går att finna flertalet exempel på konstruerad nostalgi i vår empiri, men särskilt i fallet med respondent *B* blir det tydligt. Han har skrivit en omfattande bok om en tidsperiod, eller subkultur, som han själv inte har upplevt, men trots detta är det en mycket stor del av hans intresse och liv. Det är alltså en sammansättning av diverse representationer av tidsperioden som konstituerar den bild som *B* "minns" och är nostalgisk kring.

Men visst, jag lever ju, jag bor ju i en tidskapsel. Jag försöker bara ha saker från 70-talet eller äldre hemma liksom. Eh, och glorifierar ju väldigt mycket den perioden så att säga. Men, det är inte så att jag objektivt sett tror att det var bättre då. Man väljer ju bara guldornen.

B beskriver hur han inrett sitt hem utifrån den tidsepok som tar upp en stor del av hans liv och strävar efter att endast ha saker från 70-talet eller tidigare hemma. Samtidigt tycks han vara medveten om att det inte nödvändigtvis är en "sann" bild, utan snarare en konstruerad och hopsättning av "guldornen". Denna splittring mellan idealiserande av en era och detta erkännande av hur de faktiskt vet att allting inte var bättre förr är någonting vi ofta stötte på hos de vi talade med. Idealiseringen av en tid som inte själv upplevts beskrivs ofta av våra

intervjupersoner, inte som nostalgisk, utan snarare som en tro på detta tidigare som någonting, av olika anledningar, bättre. Vår intervjuperson *D* uttryckte tron på det gamla på följande vis:

Jag tänkte på det i morse, alltså vårt hem, mitt och Annas hem det är ju väldigt eeh, gammaldags, (skratt). Det är väldigt mycket gamla grejer, men det har också, jag har ärvt så himla mycket grejer av min mormor och av andra...Eeh och det här med att jag uppskattar hantverk liksom, man skulle ju kunna tro att man är på, "i förr i tiden" (skratt)...men as a matter of fact: saker var mer välgjorda förr...

Det som här idealiseras går, i det här fallet, inte att ses som självupplevt. Dock talar just *D* tidigare i intervjun om att alla i hennes ålder, som när de var små umgicks med mor- eller farföräldrar uppväxta i Sverige, också i någon mån av nödvändighet har kommit i kontakt med det hemgjorda och hemlagade. Som sagt ter sig det gamla och kanske delvis bortglömda vara centralt i denna form av det nostalgiska. Inte förenklat så som klyschan om hur "det var bättre förr" utan snarare som en tro på hantverket och gamla tekniker som vägen till hållbarhet i konsumtionen så väl som i samhället i stort.

Vidare talar *D* även om ett par av hennes vänner som är nostalgiska över 40-talet och beskriver det som en "livsstil". De dansar lindy hop, hänger ihop och gör gemensamma utflykter, på ett helt annat sätt än de som *D* beskriver ha en "90-talsvurm". Liksom i fallet med *B* har hennes vänner med en 40-talsinspirerad livsstil inte själva upplevt tidsperioden som de bygger sin identitet kring, utan är utelämnade till en rekonstruerad bild av epoken. Utifrån empirin kan vi även utläsa att det inte nödvändigtvis behöver röra sig om ett långt tidsspänn för den konstruerade nostalgin, utan den kan även utgöras av en nostalgi kring någonting som inträffat under individens livstid men som hen själv inte har varit med om.

(...) Eeh kommer ni ihåg, så här coolt, fast så kanske dom bara va typ 3 år när 90-talet tog slut (...) sådana här hade mina storasyskon som var coola när jag var ett barn.

D talar här om människor i hennes omgivning som är nostalgiska kring 90-talet, och framförallt deras kläder, trots att de själva var väldigt unga under tidsperioden och, med största sannolikhet, inte själva använde den typen av kläder. Däremot kan de ha fått bilden av tidsperioden från någon i sin omgivning, exempelvis ett syskon. Det är alltså inte deras "eget" minne eller agerande som de minns utan snarare ett lånat eller ett *konstruerat*. Ett liknande

tema återkommer i intervjun med *A* angående *Butikens* målgrupp, som främst består av människor i övre tonåren. Han förklarar att det “absolut coolaste” som går att köpa i *Butiken* är en Spice Girls-tröja, om de får in en sådan kan de sätta ett högt pris då den är så eftertraktad. Det som blir intressant i detta sammanhang är att den största delen av *Butikens* målgrupp var väldigt unga under perioden då Spice Girls-tröjor var populära och troligtvis ägde majoriteten av dem inte en sådan. Att just det här specifika plagget är så populärt kan givetvis bero på flera olika saker, *A* talar exempelvis om hur *Butiken* använder sig av kända personer för att, via reklam, bestämma vad som är “coolt”, men faktum kvarstår att det är en slags färdigstöpt eller konstruerad bild av en tidsperiod som presenteras och som konsumenten förhåller sig till.

4.4 Kort/lång självupplevd respektive konstruerad nostalgi

Utöver distinktionen mellan en självupplevd respektive en konstruerad nostalgi vill vi också ta upp en tidsaspekt i det retrospektiva som utifrån dess tidsspann kan delas upp i två skilda varianter. En lång nostalgi, som går i linje med mycket av den definition av begreppet som Johannisson och Boym talar om och beskriver. Denna, om man så vill, vanliga form av nostalgi, kräver enligt Johannisson att tiden hinner gå innan dess minnen kan idealiseras. Hon talar om hur två till tre decennier måste passera för att minnet ska kunna filtreras och det negativa glömmas bort för att tiden överhuvudtaget ska kunna omges av ett sentimentalt skimmer (Johannisson, 2001. s.145). Till detta vill vi uppmärksamma en avsevärt kortare form av tillbakablickande, som vi idag tycker oss se allt oftare. Den stora skillnaden mellan de båda finner vi först och främst just i tidsaspekten. En tydlig form av nostalgiskt yttrande idag är den som många runt tjugooårsåldern tycks känna, eller i vart fall vilja gestalta, inför sin barndom i det sena nittio och tidiga tvåtusentalet. Att anamma denna stil och lyssna på den idag frekvent spelade musik som först populariserades kring millennieskiftet handlar förmodligen inte om en tro på det gamla hederliga hantverket och den strävan efter det hållbara som ofta nämns tillsammans med idealiserandet av något ännu äldre. Att som tjugooåring vara nostalgisk och återanvända till den tid då man var i tioårsåldern är speciellt på flera sätt och för Johannisson kan dessa något små tidsramar alltså inte innebära nostalgi (Johannisson, 2001. s.145). Vi tror att en stor del av de nostalgiska yttringarna som idag är aktuella går förlorade vid användandet av en så pass snäv definition som Johannisson skriver om. Det skulle exempelvis innebära att det lugn och den sentimentalitet som *A* frammanar

med hjälp av en CD-skiva inför sina tonår, inte är del av en riktig nostalgi. Här vill vi dock peka på hur även denna korta form innehåller allt det som är markant för den nostalgiska hågkomsten. Kanske är ett nostalgiskt idealiserande av någonting tidsmässigt relativt nära, så som tiden runt millennieskiftet, någonting som tidigare varit ovanligt. Men istället för att förneka dessa korta nostalgiska tendenser som en del av det nostalgiska så vill vi här utöka begreppet och se detta som en egen och kanske ny form av fenomenet, då med det korta tillbakablickandet som ett delvis eget drag. En sorts populärnostalgi, som ter sig något flyktig och kanske mer effektsökande än genuint konservativ. En möjlig tänkbar förklaring kan vara en intensifiering av de cykler som det retrospektiva ibland tycks gå i. Denna intensifiering tänker vi oss som en konsekvens av en ökad kommersiell användning av det nostalgiska minnet. Vi vill här alltså uppmärksamma en kommodifiering av och kring det nostalgiska som vi kommer att diskutera längre fram. Det är alltså möjligt för självupplevd nostalgi att sträcka sig över både ett kort och ett långt tidsspänn, liksom det också är möjligt för en konstruerad nostalgi att göra det samma. Ett exempel på kort och självupplevd nostalgi hittar vi i det tidigare nämnda med *A* och CD-skivan. Det handlar här om ungefär ett decennium, men trots detta, enligt Johannisson för korta tidsspänn, är det tydligt att det rör sig om en nostalgisk effekt. Eftersom perioden som *A* minns är någonting som han själv har varit med om rör det sig alltså om en självupplevd nostalgi. Men självupplevd nostalgi kan alltså även vara riktad mot en period i individens liv som är betydligt längre tillbaka. Ett sådant exempel går att finna i intervjun med *C* som minns sin ungdom varje år i början av hösten. Det är fortfarande något självupplevt som *C* minns, men tidsrymden är betydligt större. På samma sätt kan konstruerad nostalgi vara både kort och lång. Vi hittar ett exempel på lång konstruerad nostalgi hos *D*'s vänner som har en 40-talsinspirerad livsstil. Ingen av dem har själva upplevt tidsepoken och deras uppfattning av den grundar sig alltså inte i egna minnen utan är en konstruerad bild. Detsamma gäller kort och konstruerad nostalgi, något som individen själv inte har upplevt men som den ändå har konstruerat ett idealiserat minne kring. Ett exempel på detta går att finna i vår empiri hos de personer som idealiserar det sena 90-talet trots att de var väldigt unga under perioden, som både *D* och *A* pratar om.

Vi tänker oss här således att vi vill bredda begreppet nostalgi och inkludera även sådant som idealiserar det utanför de tidigare nämnda tidsramarna. Att idealisera och att känna nostalgi inför sin barndom är i sig inte något nytt utan har varit en central del av begreppet allt sedan dess uppkomst, men att så tidigt återinföra och aktivt hänge sig åt detta ter sig för oss

utmärkande och klart nostalgiskt. Att däremot konstruera ideal kring en tid som inte är självupplevd är något som allt sedan Rousseau har varit vanligt förekommande. På så vis kanske det också är något mindre iögonfallande, men likväl tydligt nostalgiskt. Möjligtvis är det så att fenomenet nostalgi har intensifierats och idag verkar snabbare och i kortare intervaller. Kanske är det så som Starobinski och Roth menat, att nostalgin har individualiserats och därmed ger individer möjlighet att idealisera och eftersträva en egen valfri era.

4.5 Det idealiserade minnet

Det går att spekulera kring vari skillnaden ligger mellan ett konstruerat nostalgisk minne och det som kan kallas för självupplevt. I minnet och saknaden av en tid är minnet oftast inte en korrekt bild av den flydda tiden utan vad som saknas är utvalda delar. Utifrån våra intervjuer tycks användandet av det nostalgiska bland annat handla om dess förmåga att få individen att känna sig trygg. Det verkar även innefatta en önskan om fasta punkter att berätta sin identitet utifrån och känna som säkra, även om det som en befinner sig i kan kännas oroligt. I detta uppkommer frågan om vad som faktiskt är ett minne och vad som faktiskt går att bygga nostalgi kring. Skillnaden på det som vi här kallar självupplevt respektive konstruerat behöver inte av nödvändighet vara så stor som det kan verka. Maurice Halbwachs menar att varje minne i viss mån är konstruerat, dels utifrån samhället men också utifrån vilken fas i livet en individ befinner sig i (Halbwachs, 1992. s.47-48). Han ger bland annat exempel på hur en bok som läses i en ung ålder och där får en betydelse senare i livet kan läsas om och i det upplevas som en helt annan bok med en helt annan innebörd (Halbwachs, 1992. s.46). På samma sätt går det att se på de händelser och de symboler som blir minnen. En händelse har tolkats och givits en specifik innebörd, när den blir ett minne är dess innebörd statisk trots att om den specifika händelsen skulle inträffa vid en annan tidpunkt i livet skulle den upplevas annorlunda tolkas på ett annat vis och troligtvis ges en annan innebörd. Johannisson skriver om hur minnesbilder lever ett eget liv i hur de ständigt förvandlas, omedvetet påverkas samt till och med kan bli till ett större minne än den ursprungliga bilden (Johannisson, 2001. s.145). Det går således att argumentera för att skillnaden i vad som kan ses som något självupplevt nostalgiskt och något som är konstruerat är relativt liten. De kan te sig mycket lika och ibland är det svårt att avgöra vad som är vilket. Hursomhelst vill vi här se en skillnad mellan den form av idealiserande av en tid som sträcker sig längre tillbaka än vad personen i

fråga rimligtvis kan ha minnen ifrån, det den helt enkelt inte upplevt, samt den form av nostalgi som idealiserar till exempel barndomstiden, tiden som student eller något liknande. Dock vill vi lyfta fram hur dessa båda varianter i praktiken inte nödvändigtvis fungerar så särskilt olika. I Johannisson's bok verkar hon mena på att det nostalgiska minnet förutom ett sentimentaliserande också kräver vissa tidsramar. Inte för snäva och inte för långa, så som sådant som det ej finns minnen kring. Vi vill här mena att det i praktiken inte nödvändigtvis är någon större skillnad om det som idealiseras rör en form av egna minnen eller någonting som inte är självupplevt. Ett typiskt drag för hur den nostalgiska längtan verkar är som sagt att den renodlar och väljer ut positiva minnen av en tid. Detta görs i högsta grad i egenupplevda minnen men kanske fungerar mekaniken ibland till och med lättare kring en tid som inte har upplevts. Den viktigaste distinktionen som vi här kanske bör fokusera på är den av Svetlana Boym uppmärksammade mellan en *restorative*, eller återupprättande nostalgi samt en *reflective* nostalgi. Där den andra typen enbart innebär en reflektion kring det tidigare upplevda, har den första ett seriöst anspråk och vill aktivt verka för att återkomma till det idealiserade. I denna grad av allvarlighet ligger kanske den viktigaste skillnaden mellan olika former av nostalgisk längtan.

4.6 Individuell nostalgisk upplevelse kontra kollektiv nostalgisk strömning

I linje med den distinktion mellan det självupplevda och konstruerade nostalgiska som går att finna i våra intervjuer med respondenterna kan vi också se en uppenbar skillnad mellan den individuella nostalgiska upplevelsen och någonting mer förmodat allmänt nostalgiskt som många av våra respondenter och även stundtals vi själva tenderar att tala om och referera till. Vi vill här visa på hur det är viktigt att skilja på den känsla av nostalgi som en ensam individ känner över någonting som inte går att återvända till och den form av nostalgi som får personer att samlas kring och idealisera en tidigare era. Den individuella nostalgin handlar om ett personligt minne, konkret eller diffust, som kan väckas till liv av föremål eller av situationer. De känslor som uppstår i samband med detta gör det till en huvudsakligen inre upplevelse som verkar vara svår att dela med någon annan. I det kollektivt nostalgiska, som vi i intervjuerna också tenderar att tala om som nostalgi trots att det delvis verkar följa en annan struktur, handlar det mer om en sorts gestaltande av ett specifikt utvalt tidigare som en grupp samlas kring och tillsammans visar sitt gillande av. I intervjun med *D* kallas detta för en stil.

det tror jag är stil (...) alltså 40-talspersonerna, det känns som en livsstil, aa okej, dom dansar tillsammans, dom hänger ihop, dom åker till vissa ställen

I det här specifika fallet handlar det om en tydligt konstruerad nostalgi, då de som det talas om är för unga för att ha upplevt den period som de idealiserar och delar en stil kring. Denna strömning kan alltså talas om som nostalgisk, men också som en stil. Uppenbart innehåller det delar av båda. Den är tydligt nostalgisk i hur den väljer ut några positiva delar av till exempel 40-talet och idealiserar dessa, men därmed vill man knappast gå tillbaka till de uppenbart negativa delarna som fanns representerade i denna tid. Detta är som tidigare nämnts någonting centralt i hur nostalgisk längtan fungerar. Å andra sidan är de som här ger sig hän åt livsstilen inte oberoende av varandra och inte heller utan influens av de positiva bilder som målas upp och populariseras i de sociala medier eller livsstilslitteratur som *D* längre fram i intervjun talar om. En annan sådan nostalgisk stil blir tydlig i vår intervju med *A* som talar om hur kläder med mycket tidstypiska symboler varit det mest eftertraktade i butiken han jobbar.

Typ det coolaste man kan köpa där är väl kanske en sån Spice Girls-t-shirt. Alltså om vi får in en Spice Girls – t-shirt, så kan vi sälja den för typ.. Tvåhundra spenn typ. Liksom såhär, för att folk vill verkligen ha den. Eller om det är typ kanske.. Tommy Hillfiger. Eller Fila-grejer. Och sånt.

I det här fallet är det svårt att säga om det rör sig om en självupplevd eller konstruerad nostalgi. Tidigare i intervjun talas det om att det huvudsakligen rör sig om personer som är strax under tjugo, och utifrån deras unga ålder då dessa kläder först populariserades blir det tydligt att den nostalgiska aspekten av en sådan stil måste ses som mestadels konstruerad. Det är också svårt att tänka sig att en så stor del av de individer som efterfrågar dessa plagg har en från början odelat positiv association med tiden de symboliserar.

Det skulle, med viss rätt, kunna hävdas att det är fel att kalla denna form av strömningar för nostalgi då det inte alltid rör sig om minnen som väcks till liv eller varseblivning av flydda ungdomsår. Det skulle kunna hävdas att detta inte är nostalgi utan endast rör sig om en delad smak för något historiskt exemplifierat. Likväl fungerar renodlingen av det positiva och filtreringen av det negativa i tidsperioden som idealiseras på just det vis som är typiskt för det nostalgiska. Vidare har vi tidigare betonat vikten av att bredda det nostalgiska begreppet till att inkludera även sådant som inte är självupplevt, i form av en konstruerad nostalgi.

Något som även här blir centralt är Boyms distinktion av den avgörande skillnad i hur stort allvar det nostalgiska tillbakablickandet tas på. I *reflective* nostalgi kan sanningsanspråket ses komma i andra hand. Den tycks ofta vara ironisk eller åtminstone delvis humoristisk och handlar inte om att övertyga om en riktighet (Boym, 2007. s.15) vilket tycks vara fallet i många stilar. Verklighetsanspråket finns istället i *restorative* nostalgi som vill övertyga om sin riktighet och ser sig själv som allmängiltig och nödvändig (Boym, 2007. s.15).

4.7 Värdering & Legitimerande

Utifrån våra intervjuer fann vi hur det finns en utpräglad diskrepans i själva inställningen till nostalgi kontra hur viktigt och positivt det verkar vara för många.

Att det är fult liksom. Och att det blir.. Jo men ja.. (...) Nä men det är också det för att nostalgi är fult liksom, och då måste folk, eh, gömma det bakom nåt såhär.

I citatet ovan diskuterar *A* vad han tänker när han hör ordet nostalgi. Det framgår tydligt att det har en negativ klang eller ses som någonting "fult", någonting som måste gömmas eller ursäktas. I samtliga av våra intervjuer framkommer en negativ värderingen av begreppet nostalgi. *A* ser det som motsatsen till framåtsträvande, att "hänga kvar i någonting som inte finns längre", *B* talar om hur förhärlikande av gamla tider kan vara skadligt, högerextremism och om en "osund nostalgi". Även *C* tycks ha upplevt en mestadels negativ bild av nostalgi och berättar hur det är "fult" i många ögon och att hon, i arbetet med *Projektet*, har mött många som tycker att det är onödigt, rent av dumt, att rota i historien. Hon själv vill däremot kunna se det positiva i nostalgi, även om hon till viss del ställer det i motsatsförhållande till framåtsträvande talar hon om vikten av en kombination av de båda. Även *D* anser att nostalgi är negativt klingande och att det är nära sammankopplat med tillbakasträvande, likt *B* talar hon om en koppling till främlingsfientlighet och högerextremism. Trots den här klart negativa bilden tycks alla respondenter vara överens om att det finns en ökning av nostalgi i deras omgivning. Särskilt intressant blir det att titta på det faktum att de alla, i viss mån, ägnar sig åt nostalgi trots deras direkt negativa associationer till begreppet. De är medvetna om sitt intresse för tillbakablickandet och vill komma runt det negativa i nostalgien och förklara det

som en sund form. I våra intervjuer ägnas en stor del åt att legitimera sitt intresse, eller liknande, med diverse anledningar.

Och gömmer sig bakom någon slags ironi liksom, men det är inte sant. Det är ju jättebra liksom. Bara det att det är gammalt.

I ovan citat diskuterar *A* det faktum att han tror att många av de som idag är nostalgiska, oavsett om det gäller kläder eller musik, gömmer sig bakom ironi. Eftersom det är fult att vara nostalgisk legitimerar de känslan och, exempelvis, klädvalen med hjälp av ironi; att det är på låtsas. Den här typen av legitimering tycks främst vara någonting som han tillskriver andra och han tycker att det är synd att de inte tillåter sig att tycka det gamla är bra, utan behov av legitimering. På samma gång har han själv en anledning till varför han köper gamla kläder, en legitimering som troligtvis är omedveten.

Dels att jag tycker att äldre kläder.. Alltså då behöver de inte vara gamla kläder. Men jag tycker att använda kläder är finare. Alltså liksom en urtvättad tröja är ju finare än en ny tröja. Så jag vill ju bara ha, alltså då är det mest kanske alla kläder. Allt som är jävligt nött är ju snyggare liksom. Tycker jag.

Anledningen till att *A* köper gamla, eller använda, kläder är alltså hur de ser ut, att han tycker att det är finare med en tröja som är urtvättad. Även *B* har en förklaring till varför han uteslutande lyssnar på musik från tidsperioden 1964-1972.

(...)Först instinktivt märkte jag att det var bäst. Sen empiriskt fick jag det bevisat. (skrattar)

I citatet framkommer att *B* lyssnar på den specifika musiken för att han tycker att den låter bäst. Han utvecklar vidare med en del tekniska detaljer kring inspelningsteknik och ljud, men också om samhället runt omkring musiken och hur den på senare tid har kommersialiserats och på så vis också försämrats. I Intervjun med *D* framkommer det att det som tilltalar henne med gamla saker, exempelvis möbler, är hållbarheten.

(...)det här med att jag uppskattar hantverk liksom, man skulle ju kunna tro att man är på, "förr i tiden" (...)men as a matter of fact: saker var mer välgjorda förr...

D legitimerar alltså faktumet att hon gillar gamla saker med hantverket, att de är mer välgjorda än saker som är producerade idag. Det är någonting som hon återkommer till flera gånger under intervjuens gång och hon gör även en jämförelse med de som är nostalgiska kring 90-talet, där det enligt henne alltså inte rör sig om någon kvalitets- eller hantverksfråga. När det gäller *D*'s skapande och konst förklarar hon att hon använder sig av gammalt material på grund av just hållbarhet och som ett sätt att värna om miljön. Själva handarbetet och tekniken ser hon som ett sätt att uppvärdera traditionellt kvinnligt handarbete och som en slags feministisk och politisk handling. Även *C* tycks inte vilja tillåta sig själv att enbart vara nostalgisk i sitt uttryck utan att legitimera det. För henne måste det fylla en funktion; nämligen att skapa känslor eller påminna om dem. Det är alltså i den kontexten som nostalgi inte uppfattas som någonting fult; när den har ett syfte. Någonting vi här finner intressant och som vi vill belysa är hur vi i samtliga intervjuer, utan att fråga om det, möter ett behov av att rättfärdiga det som riskerar att låta nostalgiskt. Det tycks alltså som att ett behov av att reflektera kring känslor är relevant för våra respondenter. Det blir en typ av målrationellt handlande som styr när individen måste ha en giltig anledning för sin känsla av nostalgi. Tydligt gestaltas det i exemplet med *C* som för att legitimera måste tillskriva nostalgi en funktion.

4.8 Nostalgi som trend

I flertalet av våra intervjuer återkommer respondenterna till trender av nostalgi som tycks kunna urskiljas idag. Inte minst *A* och *D* talar mycket om en tidsperiod, ett diffust sent 90-tal som för de båda benämns som barndom. I intervjun med *A* blir detta särskilt intressant då han berättar om hur *Butiken* han arbetar i försöker vara lyhörd för dessa trender och att sådant i mycket påverkar prissättningen av varor i butiken. *A* talar om hur vad som är "coolt" går i allt kortare cykler och förklarar att prissättningen av ett plagg kan variera beroende på när det är ifrån. Är det från 90-talet med rätt märke är det särskilt eftertraktat och prissätts därefter. *A* förklarar att *Butiken*, som tidigare nämnt, använder sig av diverse kända personer för att påverka konsumenternas bild av vad som är eftertraktat och vad som därmed kan säljas. Genom att ge en känd person som människor ser upp till rabatt i butiken kan de på så vis påverka den allmänna bilden av vilka kläder som är åtråvärda.

Känd person har det på sig för att.. Någon har sagt det till henne. Eller hon tycker det är fett. Och då blir det ju bara så liksom. Så är det ju med alla trender. (...) På samma sätt som jag har på mig vad som helst som någon som jag ser upp till. Har på sig liksom. Det är precis samma sak. Så jag tror att det är därför.

Enligt *A* kan alltså trenden spåras till att många människor gärna klär sig som kända personer de ser upp till. På frågan om han tror att *Butiken* har någon möjlighet till påverkan av trenderna svarar han att han tror så är fallet, inte minst genom nämnda reklamstrategi. Även *D* nämner hur vad som börjar säljas i till exempel välsorterade second hand-butiker är med och påverkar vilka tidstypiska stilar som ska minnas och bli en trend.

Nä men jag tro att det är, nu börjar dom kläderna finnas i secondhand-affärerna (...) och...åh va kul, såna här hade man ju, såna här hade mina storasyskon som var coola när jag var ett barn.

I samband med detta uppkommer frågan varför en särskild tidsperiod blir föremål för en trend medan andra inte blir det. En möjlig teori är att det retrospektiv som idealiseras stilmässigt och även blir en trend är just det som går att sälja. Alltså på grund av att det finns stor tillgång på en viss typ av kläder från en specifik tidsperiod som är lätt för dessa butiker att ta in så är det också därför de börjar säljas. Att det helt enkelt rör sig om rent ekonomiska intressen, någonting som kan köpas billigt och säljas dyrt är givetvis det mest lönsamma för affärsverksamheten i fråga och blir därmed också det som är bäst lämpat samt idealt för en trend.

D tror att mycket av vurmen för gamla möbler och ting grundar sig i hållbarhet och ett nytt fokus på kvalitet samt ordentligt hantverk. Hon jämför sig själv med sin mamma som inte alls varit intresserad av det gamla utan snarare köpt nytt för att göra "tvärt emot" sina föräldrar. *D* själv har ärvt mycket efter sin mormor och har funnit ett stort intresse i det gamla till skillnad från sin mor. Hon talar om att det som man haft under uppväxten lätt blir ointressant som en förklaring till de trender som detta tycks gå i. Hon uppmärksammar vidare detta ideal med hållbarhet och småskalighet i fokus som en form av samtida trend, och ger exempel på saker som försöker efterlikna detta robusta, handgjorda och hållbara även om det inte alls är sådant.

(...)men sen tycker jag också att man kan se det på såna ställen som typ, Lagerhaus, systrarna Grene, typ Lagerhaus säljer någon form av liten spånkorg, som påminner så väldigt mycket om

flätat näver, och att det är väldigt inne med, trä, så här köksredskap i trä. Jag köpte nån slev på systrarna Grene för typ tolv spänn häromdan, och det är väl också så här, men det tror jag också handlar mycket om, alltså dels, att det är inne, att det är trendigt.

I ovan citat diskuterar *D* den trend som hon tycker sig se av hantverksskicklighet och ett slags idealiserande av en tid då saker och ting var välgjorda. Hon ger exempel på ett flertal butiker som använder sig av estetiken från det handgjorda och gamla men som kanske egentligen saknar de kvaliteter som där egentligen idealiseras. Hon förklarar detta med att det är trendigt och att det därmed är möjligt för butiker att sälja någonting som påminner eller liknar det trendiga billigt. Ett sorts marknadsanpassat sätt att använda det nostalgiskt idealiserade för ökad försäljning. Efter vår intervju med *D* valde vi att själva försöka se oss om efter de trender kring hantverk, och sådant som försöker efterlikna det handgjorda och patinerade, som *D* talat om. Sådana exempel upptäckte vi då omedelbart att det fanns gott om. Vi åt samma dag lunch på ett café som helt var inrett i en sorts industriromantisk stil med robust känsla. Nakna glödlampor, gamla skolplanscher på väggarna och maten serverad på brunt papper i korgar av metall spädde på känslan av det gamla ytterligare. Efter att ha börjat göra denna typ av observationer var det efter ett tag svårt att alls se något annat. I stora delar av inredning, profilering och gemytlighetsskapande detaljer tyckte vi oss se blinkningar åt detta robusta och patinerade. Om man vill se det tycks det gå att finna i allt från 'unika' föremål från trendiga och nyöppnade butiker till dussinvaror från de stora kedjornas varuhus.

I intervjun med *B* talar han om det faktum att vinylskivor har blivit så pass populära som de på nytt är idag.

Så det handlar om att man gillar de här stora leksakerna liksom. Och de är snygga att titta på liksom. Och det. Det är något nostalgiskt över det, även om man kanske inte var med då så kan man se gamla bilder på när folk sitter och håller på med de här liksom. Det känns som att man är i en liten tidskapsel på något sätt.

Det tycks alltså, utifrån *B*'s svar, som att den ökade försäljningen av vinylskivor på något vis grundar sig i en nostalgi, men inte nödvändigtvis en självupplevd sådan. Mer troligt är att det är en konstruerad nostalgi som det rör sig om och att en stor del av konsumenterna, i likhet

med tidigare nämnda målgrupp hos *Butiken*, inte var med under perioden då endast vinylskivor tillhandahölls.

Något som vi fann anmärkningsvärt i intervjuerna var den självklarhet med vilken våra intervjupersoner diskuterade aktuella nostalgiska trender och tendenser. Flera av dem hade många tankar och hade även själva gjort flertalet aktuella observationer kring fenomenet som de, utan att vi frågat, redogjorde för. Inför våra intervjuer fann vi det delvis svårt att planera hur vi osökt skulle kunna diskutera nostalgi i samtiden med våra respondenter. Detta visade sig direkt vara något som samtliga av våra intervjupersoner med stor lätthet pratade om och gav exempel på. Utifrån detta ter sig vår iakttagelse, kring det nostalgiska som någonting trendigt och för samtiden utmärkande, än mer aktuell.

4.9 Kommodifiering

Någonting som utmärker sig bland vår empiri är, som ovan uppmärksammat en trend av nostalgi som flertalet av våra respondenter återkommer till, både när det gäller kläder och inredning men också sådant som hantverk, musik och livsstil. Särskilt intressant blir det att titta på hur trenden tar sig uttryck, nämligen i form av vad som säljs och hur det säljs. Det går i förlängningen därmed att se en kommodifiering av känslan nostalgi. Det finns ett stort intresse för och en stor kraft i det förflutna vilket i sin tur leder till att det även finns ett stort ekonomiskt intresse för detta förflutna. Tydliga exempel på detta står att finna i vårt insamlade empiriska material, som tidigare nämnt kan kommodifieringen hittas i såväl vinylskivorna som *B* talar om, de begagnade kläderna som *A* talar om och även hos det ökade intresset av gamla hållbara saker, exempelvis möbler, som *D* talar om. De nostalgiska strömningarna tycks i hög grad påverka vad som säljs men också ha en stor roll i hur varor marknadsförs och säljs. Utöver de specifika områdena står denna form av kommodifierad nostalgi att finna i många delar av vår samtid, en återkommande trend som ständigt tycks växa. Den stora delen av denna typ av kommodifierad nostalgi yttrar sig i konstruerad form. För att exemplifiera kan man titta på den 90-tals "trend" eller "stil" som *Butiken* där *A* arbetar säljer. Den har en tydlig konsumentgrupp som den riktar sig till, men som vi tidigare har diskuterat har majoriteten av denna målgrupp själva inte upplevt tidsperioden. Det som säljs är ett konstruerat koncept, en nostalgi som inte är restorativ utan som går i samklang med samtiden och vad som säljs är knappast slumpmässigt utan snarare noga utvalt. Trots detta

faktum, att det rör sig om en icke helt självvald nostalgisk idealisering, intalas konsumenten att det rör sig om någonting självupplevt som denne bör känna ett behov av att känna igen sig i. Åtminstone är det säljarens intention. Om denna kan få konsumenten att konstruera en nostalgisk känsla inför något blir de varor och koncept som symboliserar detta betydligt mer åtråvärda och lättsålda. Det går alltså att tala om hur en konstruerad, kommodifierad nostalgi får en allt större roll i individens identitetsskapande vilket leder till frågan hur detta påverkar den självupplevda nostalgin och det egna minnet. I en samtid där det nostalgiska tycks fylla en viktig funktion för individen och hennes skapande av mening i tillvaron påverkas alltså denna process av ett ekonomiskt intresse. För att föra en diskussion med Habermas kan detta ses som ett intensifierat intrång i livsvärlden av systemvärlden. Den kommodifierade formen av nostalgi, som dels använder sig av idealiserade minnen för att sälja en vara, styrs av ett målrationellt handlande och får därmed sägas tillhöra systemvärlden medan de självupplevda och de personliga minnena här utgör livsvärlden. En fråga som uppkommer i samband med detta är hur det påverkar individen. Flertalet sociologer har tidigare belyst en problematik kring kommodifieringen av känslor, exempelvis Arlie Hochschild som i *The Managed Heart: Commercialization of human feeling* talar om den problematik som uppstår inför de egna känslorna när de kommodifieras och blir en del av yrkesrollen (Hochschild, 1983. s.132-133). Även Habermas talar om faran med ett alltför stort intrång av systemvärlden i livsvärlden. Dessvärre är de långsiktiga konsekvenserna av det här inte någonting som vi kan utläsa utifrån vårt empiriska material, men likväl är det någonting som kan tänkas vara intressant för vidare studier.

5. Avslutande diskussion

5.1 Vikten av legitimering

Som vi har presenterat i vårt resultat står det klart att ordet nostalgi, bland våra respondenter, ofta associeras med någonting negativt vilket också är något vi har märkt av när vi, i vardagliga situationer, diskuterat nostalgiska tendenser. Faktumet att det är så nära sammankopplat med någonting negativt förvånade oss något. Innan insamlandet av vår empiriska data tänkte vi oss att det möjligtvis kunde vara en åldersfråga; att äldre personer skulle identifiera nostalgi som någonting negativt och att yngre personer kanske hade en mer positiv inställning. Denna tanke om fenomenet som något mer positivt för en yngre generation

grundade sig i de observationer av nostalgi som vi gjort i vårt vardagliga liv, där det tycks vara särskilt populärt bland yngre personer. Vad som här är särskilt intressant är vad vi fann istället, nämligen den form av legitimering som sådant som kan uppfattas som nostalgi tycks kräva. I en samtid där det nostalgiska innehar en så pass stor roll, i exempelvis populärkultur, mode och konsumtion verkar det motsägelsefullt att det är en känsla så starkt förknippad med någonting negativt. Det ter sig som att nostalgiska idealiseringar utgör en viktig del av livet för många, någonting som kan fungera som en säkerhet eller ett medel för att känna trygghet. Men då normen och de kollektiva samt, utifrån vår empiri, även de individuella värderingarna ser känslan som någonting negativt och fullt blir en legitimering nödvändig och fungerar som en slags försvarsmekanism. Helt enkelt en förklaring till varför det man ger sig hän åt inte handlar om nostalgi, någonting som kan ursäktas ett oönskat beteende, som tycks bli allt vanligare i vår samtid. Detta kan ses som ett tydligt exempel på vad Mead menar när han talar om hur "I" och "me" verkar. "I" känner i detta fall nostalgi medan "me", med hänsyn till "den generaliserade andre", ser ett behov av att ta avstånd från känslan på grund av hur den värderas i samhället vilket i sin tur leder till ett legitimerande av intresset. Vi har tidigare nämnt flera exempel på den här typen av legitimering utifrån vår empiri och visat på vilka vitt skilda uttryck det kan ta. Det är här även intressant att se den målrationalitet som våra respondenter uppvisar i samband med legitimeringen. Detta fungerar som ett argument och rättfärdigande för att likväl få ägna sig åt det nostalgiska.

5.2 Självpupplevt kontra konstruerat

I resultatdelen uppmärksammar vi den diffusa karaktär som minnen tycks ha. Våra respondenters beskrivningar av sådant de är nostalgiska kring är inte endast självupplevda minnen eller erfarenheter, utan utgörs också av saker som de själva inte har varit med om. De har här konstruerat en nostalgisk bild av en tid som de själva inte upplevt men som i mycket liknar de nostalgiska yttringar de känner inför ett självupplevt minne. Uppdelningen mellan det självupplevda och det konstruerade kan vid första anblick tyckas vara självklar men i själva verket ter den sig något diffus. Den nostalgiska yttringen kan alltså inte avgränsas till det som kan ses som självupplevt utan innefattar också det konstruerade.

5.3 Nostalgia som trygghet

När vi började utforska nostalgia i vår samtid var vi, som tidigare nämnts, övertygade om att den negativa inställningen var borta eller åtminstone på något vis höll på att försvinna. Det visade sig dock att så inte var fallet. Baumans tankar om huruvida vi lever i “nostalgins tidsålder” får därför ett tudelat svar. Det tycks som att nostalgia är en viktig del av vår samtida kultur, men att förhållandet inte är helt oproblematiskt. Troligt är att en majoritet skulle ställa sig frågande till huruvida vi befinner oss i en sådan tidsålder, då nostalgia är en känsla som många inte vill erkänna. Samtidigt som så är fallet kan vi slå fast att samtliga av våra respondenter tycks kunna finna någonting positivt och tryggt i känslan. Den brukas, men i skydd av en legitimering. Känslan av trygghet är någonting som tillskrivs stor betydelse av våra respondenter. Den nostalgiska känslan har även tidigare uppmärksammats som någonting tryggt och positivt av emotionsforskare som bland annat Harvey Kaplan (Sedikedes, Wildschut, Baden, 2004. s.204). I inledningen talar vi om den allt mer utbredda individualisering som länge har observerats, särskilt inom den länge växande medelklassen, och hur den ökar det individuella ansvaret för lycka och framgång. Det är möjligt att tänka sig att när respondent A talar om hur han känner sig “virrig”, känner han av bördan från den nya moderniteten och dess individualisering som Beck talar om (Beck, 1999. s.9). Om så är fallet kan användandet av det nostalgiska för att finna trygghet och lugn ses som en motståndshandling, eller försvarsmekanism, till den allt större press som sätts på individen. Kanske kan också detta vara en bidragande förklaring till den ökning i användandet som både vi och våra respondenter kan urskilja i vår samtid. I en värld med allt fler individuella vägar och val, utan tydliga riktlinjer och med endast sig själv att skylla vid misslyckande, är det knappast en omöjlighet att behovet av någonting tryggt, säkert och igenkännande ökar.

5.4 Kommodifieringen och dess konsekvenser

Om man utgår ifrån att nostalgien kan framkalla en känsla av trygghet och igenkänning blir det genast intressant att titta på vad som händer när denna individuella och personliga känsla påverkas av yttre omständigheter. När sådant som nostalgia genomgår en kommodifiering blir det ett steg längre ifrån den personliga igenkänningen. När tillbakablickande trender ständigt tycks aktuella kommer detta också att användas i kommersiellt syfte. De patinerade reklamskyltar som målades för hand i gamla dar för att tydligt exponera ett varumärke, lär man sig idag att kopiera och på nytt måla för hand, inte bara för att tydligt exponera och sälja

in en produkt utan för att göra så genom att slå an de nostalgiska associationerna av exempelvis hederlighet och gedigenhet en sådan tycks väcka. Då det nostalgiska vill spela på att vi ska känna igen oss och ha självupplevda positiva minnen kring någonting kommer det allt mer, hos individen, försöka bli detta. De egna minnena anpassas för att stämma överens med dessa kommersialiserade användningar av det nostalgiska. I detta går nostalgin i fråga att vara en personlig upplevelse till ett försök att istället vara någonting allmängiltigt som vill väcka samma känsla hos ett brett spektra av människor. Ofta med en känsla av igenkänning och en vilja att visa på något åtråvärt. Denna tendens tycks innefatta en likriktning kring vad vi ska vara nostalgiska kring, ett beslut taget av någon annan om vad som är värt att minnas, vad idealet värt att minnas var och som ytterst kanske påverkas av vad som behöver säljas. När minnen framställs med ett objektivitetsanspråk för att ha en igenkännande effekt i det kommersiella kan detta ses som ett tecken på den systemvärldens kolonisering av livsvärlden som Habermas uppmärksammat. Den kommodifierade nostalgin styrs av ett målrationellt handlande, ett marknadsekonomiskt intresse, vilket får ses höra till det Habermas benämner systemvärlden. Som vi tidigare har nämnt blir en kommodifierad nostalgi särskilt eftertraktansvärd om den, för konsumenten, framstår som självupplevd trots att den i många fall kanske inte är det. En fråga som uppkommer i samband med detta blir då huruvida detta påverkar nostalgins roll som trygghetszon eller inte. Det kan tänkas att om kommodifierad och konstruerad nostalgi tar en allt större plats hos individen blir de faktiskt självupplevda nostalgiska minnena lidande eller undanträngda. Det går här att göra en tydlig koppling även till Simmel och den "kulturens tragedi" som han beskriver. När denna kommodifierade form av nostalgi får allt större utrymme i samtiden resulterar det i att fler av de kollektiva referensramarna utger sig för att vara objektiva vilket sannolikt leder till att det individuella eller subjektiva får allt mindre spelrum. Det här är något som Simmel pekar på i samband med övergången från det traditionella samhället till det moderna. Han talar vidare om hur ett överflöd av en objektiv kultur, eller åtminstone en som utger sig för och strävar efter att vara objektiv, uppstår. Den ökning av nostalgi i kommodifierad form som vi har uppmärksammat utgör ett tydligt exempel på just denna typ av förmodad objektiv kultur.

5.5 Återanvändandet av tid

Det nostalgiska verkar idag ha blivit ett slags återanvändande av tid. Från att ha varit ett personligt sentimentaliserat tillbakablickande med en terapeutisk verkan har det kommit att

bli ett aktivt och målrationellt återanvändande av någonting som redan skett och som tidigare har fungerat. På något vis tycks samtiden inte erbjuda utrymme för nya idéer och situationer utan verkar ständigt behöva referensramar från det förflutna att passas mot. Rationaliserandet i det moderna samhället har gått så långt att det inte längre finns tid eller ett intresse av att skapa helt nya situationer och idéer. Det enda målrationella alternativet blir i samtiden att med hjälp av ett återanvändande av det förflutna skapa någonting 'nytt'.

6. Slutsats

6. Slutsats

För oss framstår det nostalgiska som någonting viktigt och centralt för individen i vår samtid. Det kan skapa en känsla av trygghet och vara en fast punkt i identiteten, men kan också möjligen fungera som ett effektiviserat tillvägagångssätt för att hantera tillvaron i samtiden. Bauman skriver om hur det nostalgiska får stå för trygghet när framtidstron försvinner och detta sammanfattas väl, inte minst, i *D*:s ord:

Det finns ju anledningar att önska att man levde för 60 år sen, eller kanske inte 60 år sen men...på den tiden när det fanns framtidstro liksom, när det blev bättre och inte när det blev sämre (...) ja, men...var på uppåtstigande, fanns nån slags...hopp...

Trots den viktiga roll som det nostalgiska spelar är det en känsla som våra respondenter ogärna erkänner och som tycks kräva en legitimering. Vi har uppmärksammat att de nostalgiska referenserna genomgått en kommodifiering i den allt mer identitetsskapande konsumtionen. I takt med att en kommodifierad nostalgi blir allt mer utbredd ger den också ett sken av att vara objektiv. Detta kan i sin tur leda till att de självupplevda minnena och egna referenserna får allt mindre giltighet och utrymme. Liksom Habermas menar att systemvärldens utbredning på bekostnad av livsvärlden är skadlig för samhället, menar vi att den kommodifierade nostalgins krav på allmängiltighet möjligen kan begränsa individens identitetsskapande och välbefinnande.

7. Litteraturlista

7.1 Böcker:

- Appadurai A, ed. 1986b. *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge, UK: Cambridge Univ. Press.
- Beck, Ulrich. (2006). *Living in the world risk society*, *Economy and Society*, 35:3, 329-345, DOI: [10.1080/03085140600844902](https://doi.org/10.1080/03085140600844902)
- Beck, Ulrich. (1999) *World Risk Society*. Cambridge: Polity Press.
- Berger, Peter L. Berger, Brigitte. Kellner, Hansfried. (1974) *The Homeless mind: modernization and consciousness*. New York: Vintage Books.
- Blumer, Herbert. (2004) *George Herbert Mead and human conduct*. Walnut Creek: AltaMira press.
- Boym, Svetlana. (2001) *The future of nostalgia*. New York: Basic Books.
- Bryman, Alan. (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2:2. Malmö: Liber AB.
- Davis, Fred. (1979) *Yearning for yesterday: a sociology of nostalgia*. New York: The Free press.
- Durkheim, Emile. (1984) *The Division of labour in society*. London: The Macmillan press Ltd.
- Habermas, Jürgen. (1988) *Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och samhälle*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Halbwachs, Maurice. (1992) *On collective memory*. Chicago: The university of Chicago Press.
- Hochschild, Arlie Russell. (1983). *The managed heart: commercialization of human feeling*. London: University of California Press, Ltd.
- Johannisson, Karin. (2001) *Nostalgia*. Smedjebacken: Fält & Hässler.
- Kvale, Steinar. Brinkmann, Svend. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Upplaga 2:6. Lund: Studentlitteratur AB.

- Marx, Karl. (2013) *Kapitalet: Första boken*. 6:e upplagan. Lund: Arkiv Förlag.
- Simmel, Georg (1981). *Hur är samhället möjligt? - och andra essäer*. 3:e upplagan. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Thompson, K. (2002) *Emile Durkheim (Key sociologists)*. Oxfordshire: Taylor & Francis Ltd / Books.
- Turner, Jonathan H. Stets, Jan E. (2005) *The sociology of emotions*. New York: Cambridge University Press
- Weber, Max. (2013) *Economy and society*. Berkeley, California : University of California Press.

7.2 Artiklar

- Bauman, Zygmunt. (2016) *Nostalgins tidsålder*. Glänta, 2:16. s. 47-53.
- Boym, Svetlana. (2007). *Nostalgia and its discontents*. *Hedgehog Review; Summer 2007, Vol. 9 Issue*. (<https://pdfs.semanticscholar.org/cfcb/eba8cb80315ffebfcf16fe4d17fa6f31286e.pdf>)
- Olick, Jeffrey K. Robbins, Joyce. (1998) *Social Memory Studies: From "Collective Memory" to the Historical Sociology of Mnemonic Practices*. *Annual Review of Sociology*, Vol. 24: 105-140 (Volume publication date August 1998) DOI: 10.1146/annurev.soc.24.1.105
- Sedikides, Constantine. Wildschut, Tim. Baden, Denise. (2004) *Nostalgia: Conceptual issues and existential functions* I Greenberg. Jeff. *Handbook of experimental existential psychology*. New York: Guilford publications.
(http://wildschut.me/Tim_Wildschut/home_files/Sedikides%20Wildschut%20and%20Baden.pdf)

8. Appendix

8.1 Intervjuguide

Intervjuguide

OBS: Låt respondenten föra samtalet och följ med i dennes resonemang.

Tag först upp:

Något kring vem respondenten är och vad den jobbar med samt hur detta görs.

Teman att utgå ifrån samt viktiga frågor som vi inte får glömma att ställa:

Tema 1, Yrkesrollen.

- Be respondenten berätta om yrket och sin yrkesroll
- Finns det ett tillbakablickande eller ett retrospektiv i yrket? (Nämn ej nostalgi)
- Vad fick dig att intressera dig för detta (vad de nämner i förra)?
- Fråga kring respons och bemötande.
- Uppmärksammas en ökning av intresse för det respondenten nämner.
- Fråga kring varför verksamheten är gångbar idag.
- Någon märkbar förändring?
- Målgrupp - vem intresserar sig för det?
- Hur bestäms vad er verksamhet ska fokusera på och sådant som används? (val av vad som är nostalgiskt)

Tema 2, Personligt.

- Fråga kring om huruvida det retrospektiva (nostalgiska) är viktigt för respondenten.
- Fråga kring vad respondenten tänker på när hen hör ordet nostalgi. (värdering)
- Använder respondenten själv sig av tillbakablickande och nostalgi? – Vilken funktion och vad betyder det för respondenten?
- Varför använder respondenten nostalgi på detta vis?
- Positiva och negativa aspekter av minnen/nostalgi?

Tema 3, Framtiden.

- Är det retrospektiva särskilt aktuellt just nu?
- Fråga kring respondentens tankar kring framtiden.
- Tankar kring Baumans observerande av samtiden som "nostalgins tidsålder". Förklara för respondenten och be om dennes tankar.